

Eduskunnan puolustusvaliokunta

Viite: Eduskunnan puolustusvaliokunnan asiantuntijalausuntopyyntö HE 139/2018 vp

**Siviilipalveluskeskuksen asiantuntijalausunto asiassa HE 139/2018 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi Jehovan todistajien vapauttamisesta asevelvollisuuden suorittamisesta eräissä tapauksissa annetun lain kumoamisesta ja asevelvollisuuslain 3 §:n muuttamisesta.**

Siviilipalveluskeskus kiittää puolustusvaliokuntaa mahdollisuudesta tulla kuultavaksi, mutta syysloma-ajankohdan vuoksi jättää ainoastaan kirjallisen asiantuntijalausunnon. Siviilipalveluskeskus valottaa lausunnossaan nykykäytäntöjä velvollisten kieltäytymisasiassa ja arvioi mahdollisia muutoksia siviilipalveluksen toimeenpanoon HE 139/2018 toteutuessa.

Jehovan todistajien asevelvollisuudesta vapauttamista koskevaa lainsäädäntöä arvioineen työryhmän mietinnössä tuodaan Jehovan todistajien itsensä esittämänä esille, että minkäänlaista ohjeistusta tai suositusta suomalaisesta siviilipalveluksesta kieltäytymisestä ei ole. Myöskään siviilipalveluksen suorittamisesta ei kuulemisten perusteella koidu Jehovan todistajiin kuuluvalla negatiivisia seuraamuksia esimerkiksi uskontokuntaan kuulumiseen tai sen luottamustoimissa toimimiseen nähden. Siviilipalveluksen suorittamisessa olisi siten kysymys yksilön omasta valinnasta.

Työryhmän mietinnön liitteenä olevassa hallituksen esityksen luonnoksessa tuodaan esiin, että osa Jehovan todistajista pitää ongelmallisena siviilipalveluksen liitääntä perustuslain 127 §:ssä tarkoitettuun maanpuolustusvelvollisuuteen. Ehdotetun vapautuslain kumoamisen myötä kysymykseksi nousee, päättääkö Jehovan todistajiin kuuluva henkilö suorittaa siviilipalveluksen vai kokeeko hän, että omantunnon syyt estävät myös siviilipalveluksen suorittamisen. Esitysluonnoksessa esitetyllä tavalla on mahdotonta arvioida etukäteen kuinka suuri osa Jehovan todistajista suorittaisi siviilipalveluksen ja kuinka suuri osa kieltäytyisi siitä. Siviilipalveluskeskuksen arvion mukaan vapauslain poiston jälkeen siviilipalveluksesta kieltäytyvien velvollisten määrä tulisi kuitenkin kasvamaan.

Siviilipalveluksesta kieltäytyvien (ns. totaalikieltäytyjien) määrä on tällä vuosikymmenellä ollut hyvin vakaa pysytellen 32:n (v. 2016 ja 2017) ja 49:n (v. 2012) vuosittaisen siviilipalveluksesta kieltäytymisestä tehdyn rikosilmoituksen välillä. Kuluvan vuoden helmikuussa Helsingin hovioikeuden antaman vapauttavan tuomion jälkeen Itä-Uudenmaan käräjäoikeuden kieltäytymiskäsittelyt ovat tuottaneet erilaisia ratkaisuja. Lainmukainen tuomio siviilipalveluksesta kieltäytymistä on ehdoton vankeusrangaistus puolet jäljellä olevasta palvelusajasta, jonka sijasta pääsääntöisesti määrätään saman mittainen valvontarangaistus (nk. pantarangaistus).

Helsingin hovioikeuden antaman ratkaisun jälkeen oikeuskäytäntö on ollut epäselvä ja Itä-Uudenmaan käräjäoikeus on vapauttanut ainakin kolme siviilipalveluksesta kieltäytynyttä velyollista.

Siviilipalveluskeskus on ELY-keskusten ja TE-toimistojen kehittämis- ja hallintokeskus KEHAN erillisyksikkö.

Civiltjänstcentralen är en fristående enhet under NTM-centralernas och TE-byråernas utvecklings- och förvaltningscenter.

12.10.2018

Siviilipalveluskeskus on tehnyt kuluvana vuonna 30.9. mennessä yhteensä 25 rikosilmoitusta siviilipalveluksesta kieltäytymisestä. Määrä on ollut jonkin verran edellisvuosia korkeampi, mutta kasvu on ollut hyvin maltillinen.

Vastaanotettuaan velvollisen kieltäytymisilmoituksen Siviilipalveluskeskus pyrkii olemaan ennen rikosilmoituksen tekemistä kieltäytyjään yhteydessä mm. varmistaakseen, että palveluksesta kieltäytyvä ymmärtää mahdolliset rangaistusseuraamukset ja että kieltäytyminen on tehty harkiten. Siviilipalveluskeskus ei tilastoi tulleita kieltäytymisilmoituksia, mutta arviolta niitä on tullut viime vuosina alle 50 kpl/vuosi, joista suuri osa on edellä kuvatulla tavalla johtanut rikosilmoituksen tekoon. Muissa tapauksissa kieltäytyjää on pyydetty ensin, ennen rikosilmoituksen tekemistä, toimittamaan lääkärintodistus terveydentilastaan ja usein velvollisen ei ole katsottu olevan palveluskelpoinen ja hänet on vapautettu palveluksesta rauhan aikana.

Mahdollinen Jehovan todistajien laajempi hakeutuminen siviilipalvelukseen ei ole Siviilipalveluskeskuksen tai siviilipalvelusjärjestelmän kannalta ongelma, sillä Siviilipalveluskeskus pystyy hyvin määräämään palvelukseen ja kouluttamaan arvioidun lisäyksen verran velvollisia. Haasteeksi Jehovan todistajille voi tulla heidän vakaumukseensa soveltuvan palveluspaikan löytäminen, koska voi myös olla mahdollista, etteivät Jehovan todistajien omat seurakunnat täytä siviilipalveluslain 8§:n siviilipalveluspaikkojen kriteerejä. Lähinnä pohdittavaksi tulee se, onko palveluspaikalla riittävästi henkilöresursseja siviilipalvelusvastuiden riittäväksi hoitamiseksi.

Siviilipalveluskeskus näkee suurimpana huolenaiheena sen, että mahdollisen vapauslain kumoamisen jälkeen Jehovan todistajat kieltäytyvät siviilipalveluksesta siviilipalveluksen suorittamisen sijaan. Erittäin ongelmallisena voidaan pitää tilannetta, jos nykyisen hyvin perustelluin vakaumuksellisin syin palveluksesta kieltäytyvien määrä esimerkiksi kaksinkertaistuu nykyisestä n. 35 kieltäytyjästä 70 kieltäytyjään. Tällöin väistämättä luodaan uusi ongelma, jossa verrattain suurelle joukolle vakaumuksellisilla syillä palveluksesta kieltäytyneille langetetaan vankeusrangaistuksia. Tällöin tilanne muodostuu Suomea sitovien ihmisoikeussopimusten vastaiseksi.

Suomea sitovista ihmisoikeussopimuksista on johdettavissa oikeus kieltäytyä aseellisesta palveluksesta. Aseistakieltäytymisoikeus nähdään esityksessä niin, ettei se sisällä oikeutta kieltäytyä siviilipalveluksen suorittamisesta. Suomessa siviilipalveluksen suorittaminen kytkeytyy kuitenkin maanpuolustusjärjestelmään, jossa ensisijainen tapa on suorittaa asepalvelus ja sen vakaumukseen perustuvana vaihtoehtona toimii siviilipalvelus.

Työryhmä esittää toimia joilla siviilipalvelusta etäännytetäisiin aseellisesta maanpuolustuksesta. Siviilipalveluskeskus ei näe esitettyjä toimia, kuten pääesikunnan tai puolustusministeriön edustuksesta siviilipalvelusasian neuvottelukunnassa luopumisesta mielekkäinä, sillä ne olisivat päinvastoin etäännyttämässä puolustusvoimien ja siviilipalveluksen hyvää ja välttämätöntä yhteistyötä. Jos siviilipalveluksesta haluttaisiin rakentaa täysin asevelvollisuudesta irrallaan oleva järjestelmä vaatisi se siviilipalveluksen perusteellista pohdintaa niin puolustusvoimien kuin siviilipalvelusta ohjaavan työ- ja elinkeinoministeriön tahoilla.

**Siviilipalveluskeskus on ELY-keskusten ja TE-toimistojen kehittämis- ja hallintokeskus KEHAN erillisyksikkö.**

*Civiltjänstcentralen är en fristående enhet under NTM-centralernas och TE-byråernas utvecklings- och förvaltningscenter.*

12.10.2018

Siviilipalveluskeskus näkee työryhmän mietinnön tavoin, että Jehovan todistajien vapautuslaissa asetetaan ilman hyväksyttävää perustetta yksi uskonnollinen vakaumus parempaan asemaan muihin vakaumuksiin nähden. Mahdollisesta Jehovan todistajien vapautuslain kumoamisesta seuraava siviilipalvelusvelvollisten määrän kasvu ei muodosta ongelmaa siviilipalveluksen toimeenpanotehtävään. Siviilipalveluskeskus kiinnittää kuitenkin huomiota mahdollisesti kasvavaan totaalikieltäytyjien määrään, ja lisäksi pitää epätodennäköisenä, että kaikki siviilipalveluksena palveluksensa suorittavat Jehovan todistajat saavat oman vakaumuksensa mukaisen työpalvelupaikan, ainakin jos edellytyksenä on palveluksen suorittaminen Jehovan todistajien uskonnollisessa yhdyskunnassa. Lisäksi tulisi tarkoin selvittää onko nykyoloissa mahdollista suorittaa sellainen korvaava palvelus, joka ei perustuisi lainkaan maanpuolustusvelvollisuuteen. Nykymuotoisena siviilipalveluksena tämä ei ole mahdollista.

Lisäksi Siviilipalveluskeskus pitää tärkeänä, että esityksestä pyydetään eduskunnan perustuslakivaliokunnan lausunto.

SIVIILIPALVELUSKESKUS 12.10.2018

Mikko Reijonen  
siviilipalvelusjohtaja  
[mikko.reijonen@ely-keskus.fi](mailto:mikko.reijonen@ely-keskus.fi)  
P: 0295 029 382